

บทที่ 2

การวิจารณ์วรรณคดีและประวัติการวิจารณ์

ความหมายของคำว่าการวิจารณ์วรรณคดี และนิทานการวิจารณ์วรรณคดี

Encyclopaedia Britannica (เล่ม 6 หน้า 780) ให้ความหมายว่า “การอภิปรายเรื่องคิดปะหง่านมีเหตุผล และอย่างมีระบบ การอภิปรายนี้เป็นการอธิบาย หรือประเมิน ค่าทั้งในทางเทคนิคและที่เกี่ยวกับคิดปะหงันนั้นโดยตรง”

ศาสตราจารย์คุณวัญชวน อันทรงกำแหง กล่าวว่า “การวิจารณ์คือการพิจารณาเพื่อถ้วนว่ามีข้อดีคุณประโยชน์บ้าง ข้อบกพร่องอะไรบ้าง และว่ามานอกให้ผู้อ่านได้ทราบ ข้อเสียและข้อดีนั้น อาจบอกเป็นค่าพุทธ หรือเป็นค่าเชิงนักวิเคราะห์”

การวิจารณ์หนังสือก็คือ การวิจารณ์และอธิบายลักษณะของบทประพันธ์เพื่อชี้ให้เห็นส่วนดีเด่นของงานหรืออุดมกพร่องซึ่งแฝงอยู่ เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นคุณค่าของหนังสือเพิ่มเติม” (การอธิบายหนังสือและโภคภัณฑ์ น. รวมคำแหง 1915 หน้า 51)

ดร. เสริมจิต ลังหนែន ชี้แจงว่า ในด้านวรรณคดี คำว่าวิจารณ์ อาจหมายได้เป็น 3 ประการ คือ

1. การวิจารณ์วรรณคดี
2. บทความการวิจารณ์วรรณคดี
3. ข้อวิจารณ์วรรณคดี

และแบ่งการวิจารณ์ออกเป็น 8 ประเภท คือ

1. Impressionistic criticism การวิจารณ์ในแนวที่ว่าวรรณคดีแต่ละชิ้นก่อให้เกิดความรู้สึกเช่นไรแก่ผู้วิจารณ์

2. Historical criticism การวิจารณ์วรรณคดีแต่ละชิ้นโดยใช้ประวัติวัฒนาการของวรรณคดีประจำชาติ และเหตุการณ์แวดล้อมทั่วผู้ประพันธ์ เป็นหลักในการพิจารณา

3. Textual criticism การพิจารณาต้นฉบับเดิมของวรรณคดีแต่ละชั้นนี้นั้นถูกต้องอย่างไร หงส์เนื้อเรื่องและภาษา ในกรณีที่วรรณคดีเรื่องนี้ถูกตัดแปลงแก้ไขโดยบุคคลอื่น

4. Formal criticism การวิจารณ์วรรณคดีในแง่ของลักษณะการประพันธ์ โดยที่ออกกฎหมายที่ยอมรับนับถือว่าเป็นมาตรฐานสำหรับที่ประพันธ์แต่ละชั้น

5. Judicial criticism การวิจารณ์วรรณคดีโดยมาตรฐานชุดใหญ่ที่นิยมใช้ในชั้นใน การพิจารณา เช่น มีการประกูลวรรณกรรม กรรมการมักกำหนดผลไปว่าวรรณกรรม ที่ส่งเข้าแข่งขันจะต้องประกอบด้วยลักษณะใดบ้าง

6. Analytical criticism การวิจารณ์ในแง่ลักษณะของวรรณคดีโดยพิจารณา โครงสร้าง และส่วนประกอบต่าง ๆ โดยละเอียด

7. Moral criticism การวิจารณ์ในแง่ของอิทธิพลที่วรรณคดีแต่ละชั้นมีต่อชีวิต และความเป็นอยู่ของคน

8. Mythic criticism การวิจารณ์ในแง่ว่า วรรณคดีแต่ละชั้นมีเนื้อหาและความหมายอันท้าให้อาชญาตให้ว่าวรรณคดีชั้นนี้ ๆ เป็น “อุกกาลา” ของวรรณคดีเก่าแก่เช่น “....” (ความรู้สึกนึ่งด้านในเรื่องวรรณคดีอังกฤษและวรรณคดีเมริกัน น. รวมค่า 2515 หน้า 97-98)

ดร. เอกนา นาควัชระ ให้คำอธิบายว่า “วรรณคดีวิจารณ์ในความหมายที่กว้างที่สุด คือหมายถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณคดีโดยไม่แยกดับช่องความลึกซึ้งว่า วรรณคดีวิจัย เป็นระดับเบื้องต้น และวรรณคดีวิจารณ์เป็นระดับสูง” และอธิบายเพิ่มเติมว่า นักวิชาการ ในบางประเทศ เช่น เยอรมนี ใช้คำว่าวรรณคดีวิจารณ์ในความหมายของความคิดเห็น เกี่ยวกับวรรณคดี ซึ่งแสดงออกมาในรูปของ การวิจารณ์หนังสือในหน้าหนังสือพิมพ์หรือ นิตยสารต่าง ๆ ส่วนการแสดงความคิดเห็นในระดับวิชาการ ซึ่งมีระบบและวิธีการคิดค้นที่แน่นอน เช่นพัฒนาออกเป็น ‘หลักตรีแห่งวรรณคดี’....เป็นแขนงหนึ่งของวรรณคดีวิจารณ์ ซึ่งเป็นคำรวมถึงที่ใช้กันอยู่ในหลายประเทศ เช่น อเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส และยังได้อภิปรายต่อไปว่า “นักวิจารณ์บางคนคิดว่าวรรณคดีวิจารณ์ควรจะทำหน้าที่เพื่อเป็น ผู้อธิบายลักษณะวรรณคดี (Interpretation) คือให้คำอธิบายท่านนี้ ส่วนการวินิจฉัยคุณค่า

(Evaluation) นั้น เป็นเรื่องที่ไม่มีวันจะตกรอกกันได้ในหมู่นักวิจารณ์^{*} นั่นก็คือว่า การวิจารณ์วรรณคดีของคนละวันนักเป็นเรื่องของผู้มีการศึกษาชั้นสูง และมีประสบการณ์ของการอ่านมาก จึงถูกก็เชียวยาอย่างที่จะใช้ความคิดเห็นของตนเองในการวิจารณ์ ไม่มีหักห้ามให้ตกรอกเป็นอันเดียวกันได้ (โครงการคำราสອนศาสตร์ และมนุษยศาสตร์, วรรณคดี : 2514 หน้า 1, 5)

“เมืองโภเกศ” ก่อร่วมกับการวิจารณ์คือ “หลักความเห็นพิจารณาว่า ลักษณะเป็นศิลปกรรมดีหรือเลวอย่างไร ทำนเรียกว่าวิจารณ์”

การให้คำวิจารณ์ถ้าแยกเป็นส่วนๆ ก็มีอยู่ 3 อย่างคือ

1. วิจารณ์ในแง่ความรู้สึกนึกคิดเห็นของคน เรียกว่า จิตวิจารณ์ (Impressionistic criticism)
2. วิจารณ์ในแง่เปลี่ยนหรือตีความหมาย เรียกว่า อารรถวิจารณ์ (Interpretation criticism)
3. วิจารณ์ในแบบค่าพิพากษา เรียกว่า วิพากษ์วิจารณ์ (Judicial criticism)

การให้คำวิจารณ์อย่างที่ 1 และอย่างที่ 2 เป็นเรื่องของความเห็นและความรู้สึกของบุคคลรวมมาเป็นทั้ง ไม่ได้ใช้หลักความรู้อุปกรณ์วิจารณ์ เพราะเป็นเรื่องรู้สึกซึ้งเฉพาะตัว อย่างที่ 3 เรียกว่าวิพากษ์วิจารณ์ ย่อมมีหลักให้วินิจฉัยเป็นท่านของคิดยกับผู้พิพากษาอว托คดี รวมค่าผู้ชี้จะตัดสินอว托คดีในทางให้ต้องเป็นผู้พิพากษาร่วมกัน ความรู้ทางนิติศาสตร์ และก่อนจะตัดสินให้ค่าพิพากษาได้ต้องพิจารณาคดีให้อ่องแก่นใจ เพียก่อน แล้วระนั่นบางทีอาจจะไปบุคคลเอาท์ศาลสูงก็มีดันให้ การให้คำวิพากษ์วิจารณ์ ศิลปกรรมก็มีลักษณะนี้

และให้หลักวิพากษ์วิจารณ์ศิลปกรรม ตามที่ชาวตะวันตกใช้เป็นแนวการวินิจฉัย เพื่อให้ความเห็นตังค่าพิพากษาเรื่องคุณค่าของศิลปกรรม ว่ามีลักษณะใดเฉพาะสูงต่ำเทียบไม่มีอยู่ตัวยกัน 6 ประการ

1. อารมณ์และเทือนใจ (Emotion)
2. ความนึกคิดและจินตนาการ (Conception, Imagination)
3. การแสดงออก (Expression)
4. องค์ประกอบ (Composition)

* ภาระสอนนุามนาราชน, ศาสตราจารย์

5. ท่วงท่าที่แปลง (Style)

6. เทคนิค (Technique)

(การศึกษาวรรณคดีในแบบศิลป์ 2515 : หน้า 194)

ดร. วิทย์ ศิริวงศ์ยานนท์ ให้ความหมายของกวีจารณ์ไว้ว่า คือการพิจารณาลักษณะของบทประพันธ์.....วิเคราะห์ความหมายของบทประพันธ์.....และหลักคิดประพัฒนาความคิดของผู้ประพันธ์ ซึ่งเป็นแนวทางในการแต่งหนังสือ นอกจากนั้นจะต้องเน้นให้เห็น ความที่มีหัวใจที่ห่วงใยส่วนประเทศบ้านคุณ ของงานนั้นและซึ่งให้เห็นถึงความแต่ละส่วนมีความสำคัญต่อส่วนรวมเพียงใด รวมความว่ากวีจารณ์คือ การแสดงให้เห็นว่าหนังสือนั้นลักษณะอย่างไร หัวใจส่วนเนื้อเรื่อง ความคิดเห็น และทำนองแต่งเมื่อได้อธิบายลักษณะของหนังสือให้ผู้อ่านเข้าใจแล้ว จึงวิจิจติลงไปว่าหนังสือนั้นคืออะไรควรจดไว้ในขั้นไหน

คำอธิบายตอนต่อไปของ ดร. วิทย์ ศิริวงศ์ยานนท์ ก่อตัวถึงนักกวีจารณ์สมัยใหม่ เช่น ศาสตราจารย์ไม่ล็อน (ผู้เขียน Shakespeare As A Dramatic Critic) “เห็นว่า” การวิจารณ์ที่แท้จริงเป็นการอธิบายลักษณะของหนังสือ ให้ผู้อ่านเข้าใจเท่านั้น นักกวีจารณ์ไม่ควรวินิจฉัยคุณค่าของหนังสือ ส่วนนักกวีจารณ์สมัยเก่า (คริสต์ศตวรรษ ๑๙) เห็นว่าการวิจารณ์คือการวินิจฉัยคุณค่าของหนังสือโดยไม่ต้องกังวลที่จะทำความเข้าใจในลักษณะของหนังสือ เป็น ในการพิจารณาคุณค่า นักกวีจารณ์เหล่านี้อ้างว่าหนังสือของกวีโบราณ เช่น กวีริกและโรมันเป็นหลักเปรียบเทียบที่แท้จริง ถ้าเหมือนแบบ Classic คือทำตามแบบกรีกและโรมันก็จัดว่าดี แต่ถ้าไม่ใช้กรีกและโรมันก็จัดว่าดี แต่ถ้าไม่ใช้กรีกและโรมันก็จัดว่าดี แต่ถ้าไม่ใช้กรีกและโรมันก็จัดว่าดี

ดร. วิทย์ ศิริวงศ์ยานนท์ ให้ความเห็นต่อไปว่า กวีจารณ์ทั้ง ๒ 位 คือ การอธิบายลักษณะโดยไม่วินิจฉัยคุณค่า และการวินิจฉัยคุณค่าโดยไม่พยายามทำความเข้าใจในลักษณะของหนังสือเดียวกัน ข้อมูลพร่องทั้ง ๒ 位 จึงควรจะรวมวิธีทั้ง ๒ นี้เข้าด้วยกัน จึงจะเป็นการวิจารณ์ที่แท้จริง....การทำความเข้าใจและอธิบายลักษณะของหนังสือเป็นของจริง เป็นช่วยให้พิจารณาคุณค่าได้อย่างดี ส่วนการวินิจฉัยคุณค่าถ้าการตัดสินว่าดี หรือไม่ดีนั้นเป็นธรรมดากล่าวรวมมาด้วยกันนุญย์ แต่ถ้ายังไม่สามารถวินิจฉัยคุณค่าได้ก็เป็นเรื่องที่ขึ้นกับความคิดเห็นส่วนบุคคลอยู่เป็นอันมาก และแต่ละบุคคลย่อมเห็นแตกต่างกันได้เสมอ

ดร. วิทย์ พรุป่าว “การวินิจฉัยคุณค่าเป็นการวินิจฉัยที่เกี่ยวกับความมี ความรู้สึกและรสนิยม ที่วนการเข้าใจและอธิบายถัก吉祥และหนังซื้อเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ น้ำผึญ แห่กุดชุม แห่คุกราษและเรื่องราวที่เป็นหลักฐานจริง ๆ การอธิบายถัก吉祥และหนังซื้ออาจทำให้ ละเอียดถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ได้แต่การวินิจฉัยคุณค่าไม่สามารถทำให้แน่นอนถูกต้อง ได้” (วรรณคดีและวรรณคดีวิชากรณี สมาคมภาษาและหนังสือ 2514 หน้า 285—288)

อาศัยข้อคิดและความเห็นต่างๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งกลุ่มมาตัวชี้หัวด้าน เป็นแนว ทางให้สรุปได้ว่า การวิจารณ์วรรณคดี คือการให้ความคิดเห็นในเชิงค่างๆ เกี่ยวกับลักษณะ ของวรรณคดีที่นำมาวิจารณ์พร้อมทั้งประเมินคุณค่า ของวรรณคดินั้น โดยใช้เกณฑ์อย่างใด อย่างหนึ่งอย่างไม่มีอคติ

สรุป

การวิพากษ์วิจารณ์เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่วิปโยคชื่นเป็นปฏิกริยาต่อสิ่งแวด ล้อมและต่อพฤติกรรมของมนุษย์อื่น ๆ แต่ถ้ามนุษย์วิจารณ์ไปโดยอาศัยอารมณ์ของแต่ละ บุคคลอาจไม่ให้ความเป็นธรรมหรือไม่ถูกต้อง เพราะฉะนั้นจึงต้องมีเกณฑ์ (criteria) หรือ แนวทาง (approach) ที่มีระบบ เป็นเครื่องช่วยในการพิจรณการวิจารณ์

โดยที่วิปโยค นักวิจารณ์ตัดบั้นตอนของการวิจารณ์วรรณคดีไว้เป็น 2 ขั้นคือ

1. การอธิบายถัก吉祥 (วิเคราะห์) วรรณคดินั้น ๆ
2. การประเมินคุณค่า หรือตัดสินคุณค่า

ความเป็นมาของ การวิจารณ์วรรณคดีของตะวันตกโดยสังเขป

การวิจารณ์เป็นธรรมชาติของมนุษย์ และการวิจารณ์วรรณคดีเป็นกิจ กรรมที่เป็นสาก敦นิยม แต่ถ้ากระทำโดยอาศัยอารมณ์แต่ละคนในการวิจารณ์ก็อาจเป็นจิตวิสัย เกินไป จึงต้องมีระบบและหลักเกณฑ์ในการวิจารณ์ ระบบและหลักเกณฑ์บางประการของ การวิจารณ์ในปัจจุบันนี้ มีรากฐานมาจาก การวิจารณ์วรรณคดีตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ หลัก เกณฑ์เหล่านั้นคือว่าเป็นหลักเกณฑ์สา勾ที่ศึกษาและนำไปใช้กันทั่วไป จึงสมควรจะได้ศึกษา ความเป็นมาของ การวิจารณ์วรรณคดีตะวันตกเป็นพื้นฐานประกอบความรู้และความคิดเห็น

หนังสือวรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ของ ตัว. วิทย์ ศิริวิรียนนท์ ได้กล่าวถึง การวิจารณ์วรรณคดีในยุโรปปัจจุบันมายาวนานอีกต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 ว่า นักวิจารณ์ ต่างก็มีอุดมคติในการวิจารณ์และได้ใช้วรรณคดีกรีกและโรมัน (Classic) เป็นมาตรฐานหรือเป็นแบบฉบับ การแต่งเรื่องแบบกึ่งมันโบราณอย่างไกลัชิกกีติ การใช้เกณฑ์ต่าง ๆ ที่นักประชากฎีกรีกและโรมันนับถือปฏิบัติ ซึ่งว่าเป็นวิธีการแต่งหนังสือที่ดี ที่สุด และต้องนี้ได้ขยายว่าวรรณคดีนั้นก็เป็นวรรณคดีขึ้นดี โดยนัยทางกันข้ามถ้าเรื่องใด ไม่เคารพกฎเกณฑ์เหล่านั้น ก็จะไม่ได้วันพิจารณาว่าควรแก่การยกย่องประ賛การใด ๆ เสม

คริสต์ศตวรรษที่ 17 นัวโอล (Nicolas Boileau 1636–1711) นักวิจารณ์ฝรั่งเศส ได้เขียนหนังสือชื่อ Art Poétique ได้อธิบายชนบทนักการแต่ง ตามแบบกรีกและโรมัน โดยชี้ เฉพาะเจาะจงไปที่เดียวว่า การแต่งวรรณคดีประเภทใด ควรพยายามอย่างไรในรายผู้ใด เช่น การแต่งมหาภารา (Epic) จะต้องอาณแบบ荷馬斯 (Homer) หรือเวอร์จิล (Virgil) อย่าง เคร่งครัด การแต่งละครประเภทโศกนาฏกรรม (Tragedy) และสุขนาฏกรรม (Comedy) ก็ ต้องมีแบบแผนเฉพาะดังที่ อริสโตเตล (Aristotle 384–322 ก่อน ค.ศ.) เขียนไว้ในหนังสือ Poetics ทฤษฎีการวิจารณ์โดยเยี่ยมชมกรรมกรีกและโรมันเป็นมาตรฐานของนัวโอลนี้ ถือ กันว่าเป็นค่าธรรมะของคุณวิจารณ์ที่ยอมรับพันปีกันต่อมาอีกเวลา 2 ศตวรรษ คือ ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 จนถึงศตวรรษที่ 18 แม้กับนักวิจารณ์วรรณคดีอังกฤษที่มีชื่อเสียงอื่น ๆ เช่น ตรวยเดน (Dryden) โปป (Pope) และดิสน (Addison) และ约翰สัน (Johnson) ก็เห็นด้วยกับนัวโอล แม้ “การอธิบายการวิจารณ์” (Essay on Criticism) ของโปปก็มีทฤษฎี เหมือนนัวโอลนั้นเอง

ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้มีนักวิจารณ์ที่เน้นแบ่งแยกต่างหากไปจากนัวโอล ที่ ชา็คคูตี้เชาโนบเรอังค์ (Chateaubriand 1768–1848) และมาดาม เดอ สตาเอล (Madame de Staél) ท่านเหล่านี้ให้ความคิดใหม่ในการวิจารณ์ โดยมี สังฆภัลลัน เป็นเกณฑ์ ตัดสินพิจารณา วิวัฒนาชัยคุณค่าโดยกล่าวว่า ชนบทรวมเนินม คำสอน การศึกษา ความเชรุญ ของวัฒนธรรมชนเผ่าอา葛ลังวนนี้ส่วนสัมพันธ์กับวรรณคดีกรีกและโรมัน เราจะแยกการตัดสิน คุณค่าของวรรณคดี โดยไม่คำนึงถึงชื่อและตัวตนต่าง ๆ ในไว้ได้ วรรณคดีเรื่องหนึ่ง ๆ แห่งหนึ่ง ๆ ย่อมมีลักษณะตัวตนต่าง ๆ แตกต่างกัน อันอีกหลายอย่างนักต้องห้ามทำให้วรรณคดีหลอก ลวงกัน การประเมินคุณค่าก็ย่อมจะต้องหลอกลวงกันไปด้วย

หนังสือ “ว่าด้วยวรรณคดี” (De la littérature) ของมาร์กาน เดอ ฟตาเอล ก็มีใจความสำคัญเช่นเดียวกัน คือ เน้นความสำคัญของสังคมหรือตัวละครตัวนั่นที่มีอยู่ต่อวรรณคดี เช่นวรรณคดีของชนชาติญี่ปุ่นทางแยกหนึ่ง จะมีเนื้อหาจากวรรณคดีของชาวยุโรปแบบได้ ตามลักษณะต้นพื้นาภาก เพราะฉะนั้นพื้นาภากเป็นสิ่งแวดล้อมที่ทำให้คนในแยกต่างๆ มีความรู้สึกนิยมแตกต่างกัน และความคิดที่แตกต่างกันนี้ย่อมปรากฏอยู่ในวรรณคดีเสมอ และ มาถ้าน เดอ ฟตาเอลยังกล่าวต่อไปว่า โครงข่ายนวนิยายคือตัวละครหนึ่ง หรือแบบใต้ที่นั่นไว้ ใช้สิ่งสำคัญนักเพาะภาราวินิจฉัยคุณค่าความหมายของหนังสือความพอด้วยตัวบุคคลนั้นเป็น เรื่องของความรู้สึกล้วนตัว ย่อมแยกต่างกันออกไป ได้แก่ บุคคลและจิตความเห็นล้วนบุคคลนั้น ข้อตัดสินขั้นสุดห้ามของวรรณคดีเรื่องใด ๆ นั้นไม่สมควร

ถ้ากล่าวเรื่องมาร์กาน เดอ ฟตาเอล ในตอนท้ายนั้นว่าสำคัญมาก เพราะสิ่งที่เขากับ เป็นสิ่งแวดล้อมการตัดสินตามแบบเก่าที่เคยใช้กันมานับร้อย ปี นั้นก็คือ ถือว่าการอธิบาย หรือการอภิปรายลักษณะของวรรณคดี (Interpretation) เป็นสิ่งสำคัญในการตัดสิน เพราะ ผู้พิจารณาวรรณคดีนั้นอาจจวิเคราะห์ สอบสวน และพิจารณาได้อย่างมีหลักเกณฑ์ ส่วนการ วินิจฉัยตัดสินคุณค่าแบบเก่า�ั้น เป็นการประเมินค่าที่อาจหลักการแต่ของคนต่างสมัยกันมา เป็นเกณฑ์พิจารณาตัดสิน ซึ่งย่อมไม่เหมาะสมกับวรรณคดีทุกสมัยของคนทุกชาติ

เกณฑ์พิจารณาวรรณคดีโดยใช้ลักษณะสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก และการไม่นำเอา วรรณคดีต่างๆ ไปเปรียบเทียบกับวรรณคดีกรีกและโรมันนั้น นับเป็นความก้าวหน้าสำคัญยิ่ง ของการวิจารณ์วรรณคดีและได้รับความเห็นด้วยเป็นอันมากในวงการวรรณคดีในขณะนั้น

ชาโอบริอังค์ และมาร์กาน เดอ ฟตาเอล เป็นผู้ริเริ่มนวนคิดในการวิจารณ์นี้ แต่ผู้ ที่วางหลักเกณฑ์ให้แนวคิดในการวิจารณ์นี้เป็นแนววิทยาศาสตร์ที่แท้จริงนั่นคือ แซงต์ เบอฟ (Sainte Beuve 1804–69) แซงต์ เบอฟ ถือว่าการวิจารณ์วรรณคดีนั้น ผู้วิจารณ์จะต้องพยายามเข้าใจวรรณคดีในลักษณะนั้น และอธิบายเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องนั้นโดยถือก่อนอย่าง ถ่องแท้ แต่วิจารณ์วินิจฉัย แต่บางที่แซงต์ เบอฟ ก็ไม่ได้วินิจฉัยเป็นแต่ริบายนักขั้นตอนนี้ และการอธิบายลักษณะนั้น แซงต์ เบอฟ พยายามรักษาเหตุผล หลักฐานอย่างระมัดระวังจน ใกล้เคียงกับการพิสูจน์ทุกอย่างวิทยาศาสตร์มาก แต่กระนั้นแซงต์ เบอฟ ก็ไม่เคยอวด อ้างเลยว่าวิธีการของเขานั้นถูกต้องที่สุด เพราะแซงต์ เบอฟ ถือว่ามนุษย์ประกอบติดปะ เป็นสิ่งขับขันและยากยิ่งเกินกว่าที่จะใช้ทฤษฎีใด ๆ ตัดสินได้ครบถ้วนได้

นักวิจารณ์ฝรั่งเศสอีกท่านหนึ่ง คือ แตน (Taine 1828-1893) ได้ใช้แนวคิดและวิธีของแซงต์ เบอฟ อ้างอิงว่า “นักวิจารณ์ต้องมีความคิดเห็นในหัวข้อเรื่อง 3 ประการเท่านั้น คือ ใช้อารมณ์ ภาษา และสถานที่ เผรพยายามที่จะรู้ว่าเรื่องที่เขียนหานั้นมีหลักฐานยืนยัน อย่างไร ได้แน่นอน”

นักวิจารณ์ฝรั่งเศส อีน จู เบ้น อนาคต ฟรังซ์ (Anatole France) เนื่องจากได้รับอิทธิพลความคิดของ แซงต์ เบอฟ และมาตาน เชอ ลากูด เป็นสำคัญ มีความเห็นว่า การวิจารณ์นั้นจะทำให้เป็นวิทยาศาสตร์อย่างแท้จริงไม่ได้ หรือทำให้เกิดเฉพาะบางอย่างเท่านั้น เพราะฉะนั้นการวิจารณ์ใด ๆ ที่จำเป็นจะต้องวินิจฉัยคุณค่าความอ่อนแหนงของผู้วิจารณ์ ก็ไม่เจยกว่า การวิจารณ์ แต่เจยกว่า ข้อสัมฤทธิ์ (Impression) แทน และถือว่าเป็นความคิดเห็นเฉพาะตัวของผู้วิจารณ์ ในมุ่งหมายให้ผู้อ่านมีคิดเช่นเดียวกัน

แม้จะใช้หลักการวิจารณ์ตามแนวทางทั้งสองนี้แล้ว แต่ก็ยังมีนักวิจารณ์สำคัญในช่วงเวลาคริสต์ศักราชที่ 19 ที่ยังใช้ความคิดเห็นของตนเป็นหลักในการแบบเดิมอยู่ นักวิจารณ์อัล กดุล เช่น โถมาร์ คาร์ลีล (Thomas Carlyle) แฮลลิต (Hazlitt) และ ลัมบ์ (Lamb) ยัง วินิจฉัยคุณค่าด้วยความคิดเห็นของตนหรือไม่ขอบรวมคิดเรื่องต่าง ๆ การวิจารณ์จึงเจยกได้ว่า ไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอน ยังต้องอาศัยความสามารถและความรอบรู้ในทางวรรณคดีของผู้วิจารณ์แต่ทันนักวิจารณ์สามารถวิจารณ์ได้อย่างดีไม่ซึมพอกตามากนักก็ เพราะความรู้ความสามารถส่วนตัวของนักวิจารณ์นั้นเอง

ถึงต้นคริสต์ศักราชที่ 20 ทฤษฎีต่าง ๆ ยังคงดำเนินไปตามความคิดเห็นของนักวิจารณ์ในคริสต์ศักราชที่ 19 แต่เนื่องจากความคิดของนักวิจารณ์ไม่หยุดนิ่ง จึงมีทฤษฎีการวิจารณ์เกิดขึ้นอีก นักวิจารณ์ที่สำคัญที่สุดคือ น้าเอวิธีการของวิทยาศาสตร์มาใช้ในการวิจารณ์วรรณคดี หลักการในส่วนของทฤษฎีนวนิยายและศิลป์ กล่าวโดยสรุปนี้ ถังนี้คือ

1. นักวิจารณ์รับว่าบทประพันธ์หนึ่งแยกต่างไปจากบทประพันธ์อีกบทหนึ่ง เพราะเป็นคนละนิคหรือคนละแนวกัน วรรณกรรมแต่ละขั้นที่แยกต่างกัน ย่อมเป็นผลให้การวิจารณ์แยกต่างกันไปด้วย

2. นักวิจารณ์จะศึกษาค้นคว้าหาคุณสมบัติต่าง ๆ ของบทประพันธ์นั้น ๆ และนำมาพิจารณาซึ่งโดยละเอียดเจ้มแจ้ง โดยมีว่าไม่มีกฎเกณฑ์อันใดที่ก่อจะต้องควรพิจารณา

แต่ละอย่างต้องไป... วรรณคดีแต่ละชั้นก็มีอยู่ ลักษณะประจำชั้นของคน ๆ ประมวลกันเข้าเป็นกลุ่มเพาะเรื่องเป็นเรื่อง ๆ ไป นักวิจารณ์มักห้ามที่จะคงให้เป็นลักษณะหลัก ๆ แม้บทประพันธ์แบบ Classic ที่เคยเป็นที่นับถือกันมากก็นั้นก็ต้องไปตามที่ผู้ดังเดินขอบโคลอินได้ อาศัยกฎหมายฯ เพราหากกฎหมายที่การประพันธ์นั้นรวมขึ้นจากบทประพันธ์เหล่านั้นในภายหลังต่างหาก จึงไม่ควรใช้กoglันให้นำก้าวหน้าลักษณะการประพันธ์ การวิจารณ์วรรณคดีเรื่องใด ก็ต้องต้องห้ามไปเป็นเอกสารความลักษณะของวรรณคดีเรื่องนั้น

3. นักวิจารณ์จะต้องถือว่ามาตรฐานและหลักเกณฑ์ในการวิจารณ์ จะต้องมีสืบสานไป/ไม่ถูกขยายตัว ผู้แต่ง ผู้อ่าน และผู้วิจารณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ความรู้สึก ละเอียดและค่านิยมทางสังคมที่ไม่คงที่ วรรณคดีที่ถูกอยู่ในกฎหมายที่วิพากษานานี้เรื่องกัน เพราะฉะนั้นก็ย่อมไม่มีทฤษฎีในการวิจารณ์ที่ถาวร อ่อนต่อไปเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการเมือง

นักวิจารณ์ในกลุ่มนี้ที่มีชื่อเสียง ได้แก่ แมทธิว อาร์โนลด์ (Matthew Arnold) ชาวดอกฤษ จูล เลอมaitre (Jules Lemaître) และอนาคต ฟรังซ์ ชาวนฟรีเชต เป็นต้น
การวิจารณ์วรรณคดีตลอดไปในปัจจุบัน

การวิจารณ์วรรณคดีเป็นกิจกรรมที่นิยมกันแพร่หลายในหมู่ผู้สนใจในทิปปูโรปู่ กันไปกับการศึกษาวรรณคดีและนิยมว่า “กลุ่มนี้ที่มีบัญญาสูงมีประสบการณ์ในการอ่านและปกป้องความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณคดีที่ตนรู้จัก គรุณาอาจารย์ในนิยมกฎหมายฯ ที่ถูกตัว เกี่ยวกับการอ่าน โดยถือเชิญว่าแต่ละคนที่เขียนภาษาไทยที่จะไปทางกฎหมายที่รองลงมาอย่างไร”
(วรรณคดี: โครงการคำรา พ.ศ. 2514 หน้า 4)

อย่างไรก็ตาม ดร. วิทย์ ศิริศรียานนท์ ได้ชี้แจงว่าแนววิจารณ์อาจจัด เป็นกลุ่มใหญ่ได้ดังนี้

1. แนววิจารณ์ที่มีจุดวิพากษ์เป็นหลัก

นักวิจารณ์กลุ่มนี้ได้วับอิทธิพลต่าง ๆ ในทางจิตวิทยา สาขาวิชิติศาสตร์ คือ อิทธิพลของ ฟร็อบฟ์ อาคเตอร์ และอูง เป็นต้น

นักวิจารณ์ในกลุ่มนี้จะต้องวิเคราะห์ ที่ถือว่าเป็นกันดังนี้¹⁴

1.1 มีความทฤษฎีของฟร็อบฟ์ว่า วรรณคดีเป็นการแสดงออกของธรรมชาติผู้คน (id) ที่มีอยู่ในจิตใต้สำนึกของมนุษย์ คือเป็น นักเขียนหรือกวีทั้งหลายเป็นผู้มีอารมณ์รุนแรง

ศักดิ์ประการติ อาจารย์รุ่นแรกนี้จะถูกยกอยู่ในจิตใต้สำนึก และจะระบายอาจารย์รุ่นแรกเหล่านี้ออก
เป็นงานศิลปะ (หมายรวมทั้งงานประพันธ์ตัวย) งานของกวีและนักประพันธ์ทั้งหลายนั้น
คือเครื่องบรรยายการณ์อันเคร่งเครียดคือนเนื้อหาที่ความก่อต้นนั้นเอง

1.2 นักวิจารณ์กลุ่มนี้เห็นว่าวรรณคดีรัตน์ให้ชื่อตัวที่หรือไม่เพียงไว้ ก็อยู่ที่ว่า
วรรณคดีเรื่องนั้นเหยียดสิ่งที่เรียนอยู่ภายในให้จิตสำนึกร่องมโนธรรมเพียงไว้ ถ้าเปลี่ยนให้คิดมากว่าวรรณคดี
นั้นก็มีคุณค่ามาก

1.3 นักวิจารณ์กลุ่มนี้เชื่อว่าการพยายามปก จำกัด หรือวางแผนให้
อาจารย์ร่องมโนธรรม (โดยเฉพาะอาจารย์เพชร) เป็นเครื่องทำลายบุคคลิกภาพของมโนธรรม ซึ่ง
วรรณคดีที่ต้องไม่ส่งเสริมให้มีการกระทำเช่นนี้ เพราะฉะนั้นวรรณคดีเรื่องใดจะต้อง มี
คุณค่าหรือไม่ ก็อยู่ที่ว่าวรรณคดีเรื่องนั้นสักดีกัน ข้อความ หรือเก็บกอดความผู้ร่องมโนธรรม
เพียงไว้ วรรณคดีให้ส่งเสริมด้านการเก็บกอดความมากเพียงไว้ ก็คงไว้คุณค่าอย่างนั้นเพียงนั้น
แต่ววรรณคดีที่ต้องเป็นเช่นเดียวกับหลักคิดธรรมและขนบธรรมเนียมที่ ย้อมส่งเสริมให้คน
เห็นความน่าอภิริย์ของชีวิต และบุคคลิกภาพไม่ถูกเก็บกอดจนเกินไป

2. แนววิจารณ์ที่มีคิดถือหลักค่า ฯ ของสังคม

นักวิจารณ์ในกลุ่มนี้มีความเห็นว่า สังคมมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ ความ
เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของมนุษย์ วรรณคดีที่คิวราแก่การยกย่องต้องเป็นวรรณคดีประเภทที่
แสดงให้เห็นโครงสร้าง บรรทัดฐาน ค่านิยมและอิทธิพลต่าง ๆ ของสังคมอย่างชัดเจน เหตุ
ฉะนั้นคิวราคดีในวรรณคดี จึงควรที่จะเป็นตัวแทนของชนชั้นต่างๆ มีบทบาทไปตาม
หลักมาตรฐานชั้นที่ตนเป็นตัวแทน ไม่มีความคิดเชิงเป็นอิสระแบ่งกันไปจากกลุ่มของตน

นักวิจารณ์ในกลุ่มนี้ยังได้ประเมินประสานแนวคิด เรื่องอิทธิพลของสังคม (หรือสิ่ง
แวดล้อม) นี้เข้ากับลักษณะการเมืองตัวย จึงเกิดมีกลุ่มบ่อย โดยเฉพาะกลุ่มนี้สังคมนิยมซึ่งมี
หลักเกณฑ์ในการพิจารณาวรรณคดีที่บันราษฎร์เรียบง่ายไปก่อ

2.1 กลุ่มนี้นิยม เห็นว่าความก้าวหน้าของสังคมจะเกิดขึ้นได้ด้วยการต่อสู้
ระหว่างชั้นวรรณะ และด้วยการปฏิวัติ

2.2 วรรณคดีที่จะต้องส่งเสริมการต่อสู้เพื่อชีวันของผู้นิยมในลักษณะเมืองแนวสังคมนิยม พระเอกคือผู้นำในการต่อสู้ ส่วนผู้ร้ายคือผู้ตัดขาดการปฏิวัติซึ่งทำลายชีวิตร่วมของบุคคล ฉะนั้นเกณฑ์ในการตัดสินวรรณคดีว่าดีหรือไม่ดีเพียงไถ้นั้น ขึ้นอยู่กับหลักที่ว่าวรรณคดีนั้นชักจูงส่งเสริมให้มีการปฏิวัติหรือไม่ ถ้าทำได้มาก วรรณคดีนั้นก็ได้รับการพิจารณาตัดสินว่าเป็นวรรณคดีที่มาก ส่วนวรรณคดีที่ถอนตัวอย่างมีกฎหมายสังคม หรือในบางกรณี วรรณคดีที่เชิดชูศาสนา ชนบทรวมเนื้องประเทิดและยกย่องชนชั้นสูง ชั้นกลางหรือผู้ดูถูกหุ่นยนต์กับหลักการของักวิชากรณ์แนวสังคมนิยมก่อนนี้ และย่อมได้รับการประดานว่าเป็นวรรณคดีไร้คุณค่า

ในด้านการวิจารณ์ที่ว่าไปผู้ทรงคุณวุฒิทางวรรณคดีที่เป็นผู้ศึกษา ผู้อ่าน ผู้แต่งและกวี มือเป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งของตนที่จะวิจารณ์วรรณคดีย่างมีหลักวิชา และต้องดำเนินปีรษามาตต. 1900 มาแล้วแนวการวิจารณ์ได้ก้าวหน้าไปมากในเรื่องนี้และยอมรับว่า แค่ในประเทศไทยในยุโรปโดยทั่วไปในช่วงเวลาหนึ่งมักมีความโน้มเอียงไปทางอนุรักษ์นิยม และให้ความสนใจแก่หนังสือที่พิสูจน์ได้แล้วว่าเป็นหนังสือดีอยู่ในความสนใจของประชาชนมาเป็นเวลานาน และไม่สู้จะนิยมนิยมนับกับวรรณคดีร่วมสมัยมากนัก

อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าในทางวิจารณ์ที่น่าพอใจเคราะห์และลักษณะเมืองเข้ามายังแนวการวิจารณ์ที่ให้มีชีวรมหรือกลุ่มกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ประมาณ พ.ศ. 1930 ก็ได้เริ่มมีนักวิจารณ์ที่มีแนวความคิดในทางวิจารณ์อีกแนวหนึ่ง คือกลุ่มกิจกรรมใหม่

3. กลุ่มกิจกรรมใหม่ (The New Critics)

แนวความคิดในการวิจารณ์ของกลุ่มนี้ คือฯ เริ่มก่อตัวขึ้นมาโดยคำนึงจากนักวิจารณ์เมริคัน อังกฤษ และเยอรมัน เมื่อปีรษามาตต. ค.ศ. 1930 และต่อมาปีรษามาตต. ค.ศ. 1946—1949 ก็มีหลักเกณฑ์สำหรับเป็นแนวทางพิจารณาวรรณคดีอย่างแน่นอนซึ่งเจน และเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อวงการวิจารณ์เป็นอันมาก นักวิจารณ์ที่มีชื่อเสียงเด่นในกลุ่มนี้ได้แก่ ไอ.เอ. ริชาร์ดส์ (I.A. Richards) ที.เอส. อีลเลียต (T.S. Eliot) วิลเลียม เอมเพสัน (William Empson) จอห์น โครว (John Crowe) และอลิเคน เทต (Ellen Tate)* เป็นต้น

* Ellen Tate พึงอิงจากการเมื่อ ถุนภาพนธ์ พ.ศ. 2522

หลักเกณฑ์ที่ก่อตุ้มวิจารณ์ใหม่ใช้เป็นแนวทางพิจารณาวรรณคดีมีดังนี้

3.1 การศึกษาวรรณคดีโดยแบ่งออกเป็นยุคสมัย ตามลำดับกาลเวลาที่ การเน้น เรื่องราวของวรรณคดีในปัจจุบัน ทำให้วิจารณ์ไม่ได้ผลดี เพราะฉะนั้นควรศึกษา และวิจารณ์วรรณคดีเรื่องใด ๆ ก็ตามเป็นเอกเทศโดยเฉพาะ ไม่ควรเพ่งเล็งให้ความสำคัญแก่ สมัยที่แอง ดู๊ดั๊ง ตลอดจนลักษณะของวรรณคดีเรื่องนั้นจนเกินไป คุณค่าอันแท้จริง ของวรรณคดีนั้นอยู่ที่ตัววรรณคดีเรื่องนั้น องค์ประกอบอื่น ๆ เป็นแต่การช่วยให้เข้าใจวรรณคดี นั้นซึ่งเท่านั้น จึงมีความสำคัญเป็นรองและนักวิจารณ์จะต้องวางแผนทันก่อนความสำคัญของ การวิจารณ์ให้ถูกต้องเสียตั้งแต่ในรั้วนั้น มิฉะนั้นการวิจารณ์นั้นจะมิควรคุ้มประ淑ค์ในการ วิจารณ์ จะกลายเป็นการศึกษาเรื่องชนัญแพ่งหรือประวัติผู้แต่งไป

3.2 นักวิจารณ์ก่อนหน้านี้อธิบายว่า วรรณคดีเป็นเครื่องให้ความบันเทิง การให้ความ บันเทิงให้คนหัวที่สำคัญของวรรณคดี นักวิจารณ์จึงไม่ควรห่วงคิดห่วง คิดสอนใจ เหมือนอย่างกลุ่มนักศิษรธรรมนิยม (moralists) ซึ่งมิอธิบายว่า “มีความต้องการอยู่เบื้องหลังของคนที่ว่าต้องทำให้โลกนี้ดีขึ้น” “it is always a writer's duty to make the world better” (Dr. Johnson ใน Preface to Shakespeare) เพราะฉะนั้นนักวิจารณ์ในกลุ่มนี้ มีความเห็นว่าถ้าเรื่องใดแต่งดี ประกอบด้วยศิลปะการแต่ง ให้ความอภิ�ันย์แก่ผู้อ่านแล้ว แม้จะไม่เรื่องที่เป็นคดิ ที่ปดูกิจ หรือที่เร็วความรู้สึกในแบบศิษรธรรมก็ตาม ก็จัดให้ว่าเป็น วรรณคดีดี

3.3 นักวิจารณ์ในกลุ่มนี้ เน้นศิลปะของการแต่งว่าสำคัญกว่าบุนเดิมเรื่อง ๆ จะเป็น เรื่องอะไรก็ได้ แค่ถ้ามีวิธีการเรียนเรื่องอย่างมีศิลปะมีเรื่องง่าย ๆ พื้น ๆ ก็จะมีความหมาย อย่างนี้ในวงการวรรณคดี เพราะฉะนั้นนักวิจารณ์ก่อนหน้านี้จึงสนใจในประเด็นที่ส่วนตัว ๆ ของ วรรณคดีอย่างละเอียดลึกซึ้ง การใช้คำและความหมาย การใช้ลักษณะการแต่ง โครงสร้าง สัญลักษณ์ สีสรรค์ เทคนิคตลอดจนแนวโน้มและปรัชญาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในวรรณคดีนั้น ๆ จะเป็นเรื่องที่นักวิจารณ์นำมาพิจารณาทำนองของศิลปะด้วยความสนใจเช่นสามารถอธิบายได้อย่างชัดเจน

3.4 นักวิจารณ์ในกลุ่มนี้เห็นว่าการวิจารณ์ที่เป็นศิลปะอย่างหนึ่ง มีหน้าที่ให้ ความเข้าใจในคุณสมบัติของวรรณคดี และขณะเดียวกันนักวิจารณ์นั้นยังเป็นเครื่องให้ความ

บันเทิงใจ เช่นเดียวกับวรรณคดีเรื่องนี้อีกด้วย หน้าที่ของการวิจารณ์จึงกว้างขวางขึ้น ในฐานะที่มีคุณค่าทางศิลปะประกอบอยู่ด้วย (วรรณคดีจะวรรณคดีวิจารณ์ : ดร. วิทย์ ศิริไชยานนท์)

3.5 นักวิจารณ์ในกลุ่มนี้มีเทคนิคและแนวทางให้ความก่อสร้างพ้อยความร่วง梧-
เกย์ชาติฯ ตามด้วย เม้นการปฏิบัติมากกว่าการตรวจสอบดูแลและสนใจในการวิจารณ์ด้วยหลักวิชา
และเหตุผลมากกว่าที่จะให้เป็นการวิจารณ์ด้วยจิตวิสัยของผู้วิจารณ์ และยังถือด้วยอิทธิพล
วิจารณ์ย้อนมีเชิงภาพในการจะเลือกวิธีการของคนตามความพอใจ (The Literary Critic :
George Watson, หน้า 222)

สรุปความเป็นมาของ การวิจารณ์วรรณคดีช่วงนัก

ในระยะแรก ๆ ของ การวิจารณ์วรรณคดี นักวิจารณ์ใช้การวินิจฉัยคุณค่าใน
การตัดสินพิจารณา ว่า วรรณคดีเป็นไรหรือไม่คือ ส่วนใหญ่ของการตัดสินนี้ใช้วิธีการตีกรอก
และโรมันเป็นหลักเกี่ยบเดียว ถ้าแต่งตามแบบฉบับก็เรียกว่าโรมัน ก็ถือว่าตี แต่ถ้าไม่ตีหรือหลัก
ของกรอกและโรมัน ก็ตัดสินได้โดยว่าไม่คือ

การวิจารณ์เป็นอยู่เช่นนี้มาตลอดจนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 จึงได้เริ่มนิการ
เปลี่ยนแปลงโดยนักวิจารณ์ชื่อ ชาโลบริอังค์ และมาตาน เดอ ฟลาก ซึ่งเห็นว่า วรรณคดี
เป็นเรื่องของชีวิตมนุษย์อยู่ในสังคมที่แยกต่างกัน ในช่วงระยะเวลาที่แยกต่างกัน จึงไม่ควร
ใช้เครื่องวัดเดียวกันตลอดไป

ต่อมา ก็ได้มีความคิดในการวิจารณ์ โดยใช้เกณฑ์ต่าง ๆ หลากหลาย โดยมีแนวโน้ม
เป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์มากขึ้นตามลำดับ และในปัจจุบันนี้นักวิจารณ์เห็นว่าควรจะ
ได้ใช้การวิเคราะห์และการวินิจฉัยคุณค่าประกอบกัน และควรนิยั่งยืน ๆ ช่วยในการ
พิจารณา วรรณคดีเพื่อให้ได้ผลการวิจารณ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ความเป็นมาในการวิจารณ์วรรณคดีในประเทศไทยของเรา

ในบ้านเมืองของเรา แม้จะไม่มีหลักฐานเชื่อแน่ใจว่าเป็นหลักเกณฑ์ในการวิจารณ์หรือ
มีประวัติ悠久กว่าเราได้มีการวิจารณ์วรรณคดีก็จริง แต่เรื่อยๆ อนุมานได้ว่ามีการศึกษาทาง
วรรณคดีวิจักษ์ (หรือความตระหนักรู้ของวรรณคดี) และวรรณคดีวิจารณ์กันอยู่ตั้งแต่กันไป

กับการศึกษาภาระแต่งหนังสือนานาแล้วในอดีตการ ครุอ้างอ้างจะสอนอย่างแทรกซ่อนอยู่ในชีวิตประจำวัน ด้วยการให้บทเรียนเป็นภาษาพยัญชนะ เช่น บทสอนอ่านภาษาพราหมณ์สุริยา ของสุนทรภู่ คำร่ายที่ชาเริกไว้ที่วัดโพธิ์มีลักษณะซึ่งเป็นโครงสร้างภาษา พิราบในรากภาษา คำรำโนราคสัมภาร์ คำรำเพชรพลดอย คำรำว่าด้วยการแต่งฉันท์ บทก่อตอมเด็ก บทสวัสดิ์ บททำข่าวญานาค ฯลฯ เหตุที่นี้ล้วนแสดงเป็นภาษาพยัญชนะและถึงเตรียมวรรณคดีวิจักษณ์ ในชีวิตประจำวันของคนไทย มาต่อ

หนังสืออินเดีย ของพระไหรัชบดี แต่งในสมัยพระนารายณ์มหาราช อาจ เรียกได้ โดยปริยายว่าเป็นหนังสือของหลักเกณฑ์ในการวิจารณ์วรรณคดี ก้าวคือพระไหรัชบดี ได้คัดเลือกตัวอย่างร้อยกรองที่เห็นว่าไฟพระมาเป็นแบบฉบับเป็นตัวอย่างการแต่งร้อยกรอง จึงเท่ากับพระไหรัชบดีได้เป็นผู้วิจารณ์ตัวการวินิจฉัยตัดสินคุณค่าว่าดี เห็นว่าไฟพระและหมายถึงที่จะใช้เป็นแบบอย่างสั่งสอนกุลบุตรผู้ศึกษา การคัดเลือกและพิจารณาตัดสินนั่นมา ให้เป็นไปตามความคิดและความรู้สึกของท่าน นั่นก็คือการวางแผนที่ในการตัดสินวรรณคดี เท่ากับเป็นการวิจารณ์วรรณคดี โดยอาศัยความรู้สึกส่วนตัวเป็นเกณฑ์ตัดสินนั่นเอง

อนึ่ง ในหนังสือเขมนนี้ยังบอกไว้ว่า ก็จะต้องมีความรู้ในภาษาอีกด้วย เช่น ศรีษะพากย์ กัมพูชาพากย์ มคอพากย์ ฯลฯ เพื่อใช้ในการแต่ง และเพื่อกุลบุตรจะได้อ่าน วรรณคดีเข้าใจชำนาญ อั้งก่อตัวอั้งมหาที่ได้รับแล้วก็จะกล่าวได้ว่านั้นก็คือการศึกษาร่องค่า และความหมายของวรรณคดีอันเป็นส่วนหนึ่งการวิจารณ์วรรณคดีในเชิงอธิบายลักษณะนั้นเอง

ความนิยมในการแต่งอย่างเข้าแบบครุ บางบท ที่เรียกว่าธรรมเนียมนิยม หรือ สัญนิยมในการแต่ง (Literary conventions) เช่น บทนมโจน บทชมนกชนม์ บทคร่าวราษฎร์ บทสัจวะ กลิ้มกันนิยมแต่งในท่านของคล้ายคลึงกัน ย้อมเท่ากับการตัดสินว่าวิธีการนี้ หรือเทคนิคนี้ เป็นวิธีการที่ดี เป็นแบบอย่างพึงคือเป็นตัวอย่าง แต่ถ้าผู้แต่งเลียนแบบใกล้ชิดนักก็จะขาด บุคลิกภาพของกวีแต่ละคนไป กวีจึงพยายามแต่งให้มีรายละเอียดแตกต่างออกไป เป็นลักษณะ เอฟเฟกต์ของคนๆ ไม่ซ้ำของกันและกันไป จึงอาจนับได้ว่าเป็นการศึกษาและฝึกฝนในแบบวิธีการ แต่ง (technique) และสไตล์การแต่ง (style) ประกอบกัน และทั้งนี้ก็ยังเนื่องมาจากการ ได้ประเมินคุณค่าแล้ว ว่าวรรณคดินี้ความนิยมวิธีการแต่งอย่างไรบ้าง จึงจะเป็นที่ยอมรับของผู้อ่าน

บุคคลตระดับชาวบ้านที่ไม่มีการศึกษามากนัก ก็มีบทบาทในการประเมินคุณค่า วรรณคดีญี่ปุ่นใช่น้อย บุคคลเหล่านี้เป็นผู้อ่าน เข้าใจ และคิดໃใจทบทั่วพื้นที่เป็นเรื่องๆไป ซึ่ง เป็นการยืนยันความคิด และความสามารถอย่างแท้จริงในการวิจารณ์วรรณคดีระดับชาวบ้าน เช่น ในกรณีที่นักอนุรักษ์ของสุนทรีย์เป็นที่นิยมของผู้อ่านทั่วไป หรือหนังสือสามก๊กของ เจ้าพระยาพะรุสังได้รับการยกย่องว่าด้อยค่าล้นวนตี เนื่องจากน่าสนใจ เป็นที่นิยมอ่านกัน อย่างกว้างขวาง เป็นตัวอย่าง

ในกฎหมายเชี่ยวชาญ กล่าวถึงราชกิจจาบุคคลของพระเจ้าแผ่นดิน ต้องแต่งเมืองพระ- บรมไตรโลกนาถว่า “หากทุ่มเบิกเสภาคนหรือ เจ็คทุ่มเบิกนิยาย” และในรัชสมัยของพระมหา- กษัตริย์พระองค์นี้ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้ประชุมนักประชากฎราชบัณฑิตแต่งเรื่องมหาชาติคำหดวง จนบริบูรณ์ (พ.ศ. 2025) หรือประวัติวรรณคดีที่กล่าวถึงการประกวดแต่งขันและร้อยกรองหน้า พระที่นั่งในสมัยสมเด็จพระนราภิယัต์มหาราช ประวัติเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องแสดงว่า ได้มีการ ศึกษา การพิจารณา และก็มีการวินิจฉัยคุณค่าของบทกวีต่างๆ อยู่เป็นการประจำ

ด้วยเช่น การประกวดแต่งโภคสงเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างพระมหาราชนี้ในเมือง และ ศรีปราวัชร์ตามที่ปรากฏในค้านาน

มหาราชนี้ในเมือง	เจ้าอย่างข้าราชการ	นักดิ่งมา
อย่าม่ายเมียงทางตา	ต่อเหตุน	
จะนาภีนารา	เทอถุนแม่ นาแม่	
ครัวน้ำม่าย่าเร็น	เรียงเข้าลงมา	
ศรีปราวัชร์	เจ้าอย่างข้าราชการ	เรียนเหมา
ดุจนานายพรานเรชา	ต่อเนื้อ	
จะยังก็ยังอา	ทรงฟ้า ราแม่	
เจ็บไปปานเจ้ก	เงือกดแล้วรากอย	

ไทย 2 บทนี้ เมนท์เข้าใจกันว่า ไทยของศรีปราวัชร์ฯ ได้รับวินิจฉัยว่าแม่นกและ มีอรรถรสตื้อกว่าไทยของพระมหาราชนี้ในเมือง

ความตัวอย่างข้างต้น ทำให้เข้าใจว่าการวิจารณ์วรรณคดีนั้นเป็นเรื่องที่ปฏิบัติกัน อยู่ในวงการกวี และใช้เกณฑ์แห่งอารมณ์และเท่อนใจและศิลปะในการเรียนเรียง ตัดสินตาม ความรู้สึกของผู้วิจารณ์

ในสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลพระพุทธยอดฟ้าฯ เมื่อทรงพินฟูศิลปประวัติมาการทึ้งปวงได้มีการประชุมผูู้้ทรงคุณวุฒิช่วยการแต่งหนังสือที่ขาดสูญไปในตอนเรียกรุ่ง ได้ทรงเป็นประธานในที่ประชุมคัดเลือก และแก้ไขวรรณคดีที่แต่งขึ้นใหม่เหล่านั้นด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ เร่นหนังสือคราวมิถุนักประชุมซึ่งกันแต่งขึ้นทรงเห็นว่าฝีปากยังไม่ดีพอ จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาธรรมบูชา (แก้ว) แต่งขึ้นใหม่อีกฉบับหนึ้ง (คือคราวมิถุนี้ด้วยความพิเศษ)

รัชกาลสมเด็จพระพุทธเดชหัวฯ มีประวัติเดาถ่องการประชุมกวิทยาน้ำพรมที่นั้นเป็นประจำฯ ถุงทรงภูวิชาติและแก้ไขบทพระนิพนธ์ของพระเจ้าอุทัยราช กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ด้วยวิธีการที่ก่อความขัดเคืองพระทัยดังที่ทรงบันทึกไว้ ถุงทรงภูวิเคราะห์การใช้คำและความหมายของก่อนเป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่ายังไม่เหมาะสม และที่สมเด็จพระพุทธเดชหัวฯ โปรดปรานถุงทรงภูวิเคราะห์มีพระบรมราชนิจด้วยคัดสินว่าก่อนของถุงทรงภูวิ ทรงรับมาใช้ในบทพระราชนิพนธ์ของพระองค์หลายตอน

ถึงรัชกาลที่สามแผ่นดินพระนั่งเกล้าฯ ได้มีการคัดเลือกบทวรรณคดีต่างๆ เพื่อจารึกไว้ในวัดพระเชตุพน นั้นก็คือการประมีนคุณค่าวรรณคดีต่างๆ ว่าบทใดควรแก้การจารึก และอาจกล่าวโดยสรุปว่า ในการคัดเลือกนั้นอาศัยหลักการให้ความรู้ด้านวิชาการ การสอนคิดรวมแก่ประชาชนเป็นแนวทางพิจารณาตามจิตวิสัยของผู้คัดสินคัดเลือก

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ถ้าเราศึกษาประภาพและพระบรมราชาธิบัณฑ์เกี่ยวกับการใช้คำต่างๆ ในการเขียนหนังสือ เร่นประภาพท้ามใช้คำ “ขอบเนื้อพิงใจ” และ “ติดเนื้อต้องใจ” ในค่ากระบวนการถือเป็นตัวอย่าง (ประกาทของ พ.ศ. 2395 ในหนังสือประชุมประกาทวิชาการที่ 4 คุรุสภาจัดพิมพ์) เรายังเห็นได้ว่าทรงสนใจเรื่องนี้ในการใช้ต้องคำว่าควรใช้คำและความหมายที่ถูกต้องเจาะจงเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล คำที่จะเรื่องเที่ยวกับการใช้ต้องคำนี้ ถ้าจะเปรียบก็จะมีลักษณะใกล้เคียงกับการเลือกใช้คำที่เหมาะสม เช่น “to mot juste” ของนักเขียนพระวันคง และถ้าจะนับเป็นเกณฑ์หนึ่งในการวิจารณ์วรรณคดีโดยเฉพาะด้านการใช้ต้องคำก็ย้อนนับได้

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ มีการคิดต่อ กับประเทศไทยที่จะวันนักขึ้นและได้รับอิทธิพลการแต่งวรรณคดีตามแบบฉบับของยุโรปมากขึ้น นิการศึกษาอย่างมีระบบแบบแผนทดสอบการสื่อสารภาษาไทยไปศึกษาในยุโรป เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยส่งเสริมการอ่าน

การวิจารณ์วรรณคดีของคนไทยมาก่อน และขยายการอ่านการวิจารณ์ออกกว้างขวางขึ้น มีบทวิจารณ์ของประชาชนในวารสาร เช่น บทวิจารณ์จดหมายเหตุและหนังสือพิมพ์ ของ อ.ว.ส. วันเดียว ในศูนย์วิภาค เช่น 5 วันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2542 หน้า 1542 เรื่อง “ว่าด้วยสมัยหริโวเรชา” มีใจความว่า

“ประเทศไทยของเรา แต่ชั้นหนังสือจดหมายเหตุที่อ้างอิงอวคำว่าผู้กระทำเป็น กษัตริย์ที่ไม่เป็นเจ้าพ่อท่านๆ ว่า (เพื่อน้อง เสียงหา) ออย

หนังสือฉบับใดที่ไม่เกรงใจ ไม่หัวประจุบ เช่นสยามฟรีเปรากกู้ภัยพ้อง ในครั้งที่อยุธยา และไม่ขอบชูของผู้พึง เพาะะไปเบ็ดเตล็ดการที่เข้าคิดจะปิดไว้ ร่าไป

แท้จริงสยามฟรีเปราก ได้มีคุณแก่ประเทศไทยที่สุด ในชั้นที่กล่าว ไม่เกรงใจ ได้กระทำให้รัฐบาลของราษฎร์สึกมีความระวังมาก เมื่อจะทำการซึ่งใด ต้องควรดูควรพิจารณาให้ดีก่อนได้กระทำให้ความเสื่อมคลายไปได้

จดหมายเหตุที่ประเทศไทยได้แกงกลัวจะหกอยู่ จะมีคุณค่าอะไรแทนกันนา แก่น้านเมืองของเรา ด้วยบ้านเมืองของเราสมัยนี้ยังคงพ่ายแพ้อยู่ไม่เพียงพอ ไม่เชื่อกว่าการอย่างไร”

การที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ โปรดเกล้าฯ ให้ถึงใบราชบัดสีในสรรษน์ เมื่อ พ.ศ. 2450 โดยมีความมุ่งหมายสำคัญข้อหนึ่งว่า “เพื่อส่งเสริมการประพันธ์” และงานที่สำคัญเกี่ยวกับวรรณคดีก็คือการพิมพ์เผยแพร่วรรณคดีในรัฐ เช่น จิตिकบวนพ่าย ทวาราศมาส ฯลฯ นอกจากนี้คือการรวมการอังหาราชคดีหนังสือที่แห่งเดียว เพื่อรับพระบรมราชานุญาตประทับพระราชสัญญาจารึกคณาแก้ว (ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย ม. รามคำแหง พ.ศ. 2515 หน้า 1) การคัดเลือกหนังสือที่แห่งเดียวเพื่อประทับตราอันมีเกียรติยิ่งนั้น คือการคัดเลือกวิจารณ์คุณค่าวรรณคดีนั้นเอง

ในหนังสือ “จดหมายเหตุความทรงจำ ของกรมหลวงบริพารเทวี (พ.ศ. 2310–2381) และพระราชนิรจารณ์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเจ้าอยู่หัว” โดยชื่อหนังสือก็ได้แจ้งไว้ ชัดเจนแล้วว่าหนังสือนี้เป็นบทพระราชนิรจารณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งได้ทรง หันบัญชีเรื่องต่างๆ ในจดหมายเหตุนั้นมาวิจารณ์เป็นตอนๆ ไป ในเรื่องเกี่ยวกับข้อเท็จจริง

ต่างๆ เป็นการวิจารณ์อย่างอธินายเมื่อความในเรื่อง แต่ที่เป็นการวิจารณ์การเผยแพร่ธรรมคือโดยหลวงปู่ เข่น พระราชาวิจารณ์เรื่อง “นิพพานวัชหน้า” (ซึ่งพระเชิดของค์หนึ่งในกรมพระราชาวังบวรฯ รักษาดูที่หนึ่ง ทรงนิพนธ์ไว้) ได้ทรงใช้วิธีอธินายลักษณะ และคัดลอกกุณคำธรรมคดิเรื่องนี้ ดังมีใจความต่อไปนี้

“หนังสือนี้ ทำนั้นผู้แต่งไม่ทราบอักษรวิธี เรียนด้วยความล้าบากห้ามไว้ต่องไว้บนบรรทัดลงไป เพื่อจะสำแดงเครื่องหมายให้เข้าใจค่าที่หวังจะถอดตาม จึงไม่เป็นการร้ายแก่ผู้ที่จะอ่าน ถ้าจะอ่านตามด้วยแบบจะไม่ได้ข้อความเท่าไหร่ จะขาดต้องเสียเวลา แต่ถึงหากอ่านดังนั้น ยังจะถูกหัวเราะไม่ได้ ไปข้างเดียวในถ้อยค่าที่จะคงไว้บ้าง เนื้อค่าควรถูกทรงเข้าใจจากชวนให้หลักขั้มไปเสียบ้าง ไม่ได้จะได้รับใจความอันใด ถ้าจะถูกอักษรวิธีรักษาดันลง จะเป็นการล้าบาก หักการเรียงพินพและหักผู้ที่จะอ่าน จึงเห็นว่าจะถูกต้องมากที่ถูกเขียนหนังสือไม่เป็นลงไว้ก็ไม่เป็นประ邈ชน์อันใหญ่อกจากหัวเราะเด่น จึงได้อ่านแปลข้อความตามที่จะอ่านได้ภาพที่ควรจะแก้ให้ถูกได้ตามความหมายได้แก่ แต่ภาพที่หลุดแก้ไม่ถูกภาษาได้คงไว้ ถ้าจะแก้ก็จะมากเกินไป หนังสือนี้ถ้าจะนำมาลงในค่าอธินายพระราชาวิจารณ์ ก็จะมีความมาก ทำให้ข้อความพินเพื่อนไปเสีย แต่ครั้นจะหักเสียก็เห็นมีอันตรายอยู่ในพะหน้า คือสมุดทั้ง 2 เล่มนั้นเก่าชำรุด สนเรือนมากถึงเก็บดึงก็จะไม่ถูกได้เท่าไหร่ อีกประการหนึ่ง ถ้าจะปลดอยให้หนักป่วยเสียแล้วแก้ไขตามชลบุกให้ถูกต้องจะเสียค่ามากนัก เพราะเห็นป่วยอยู่ที่เข้ามาตากเส้นดวงขึ้นไว้เต็มหนึ่ง มีค่าที่ติดใจความเป็นอันมาก จึงได้คิดอ่านเรียนแปลลงไว้ ติดต่อในท้ายสมุดเล่มนี้ เพื่อว่าผู้ใดประสงค์จะอ่านจะได้อ่านได้ ถ้าไม่อ่านก็ไม่ต้องอ่าน แต่ข้อความคงไม่สูญหายเสียที่เดียว ฉะนั้นยกแต่ใจความโดยย่อไว้ในที่นี้ว่า

ตั้งต้นกรมพระราชาวังทรงพระประชวร เวลาแรกที่ถูกใจกันนั้นประทับ ทรงบีดห่องพระเห็นพระจิววรรณเคราหนอม จึงพาภันออยู่ประจำรักษา

อิกตอนหนึ่งทรงอธิษฐานว่า ถ้าจะหายประชวรให้เสวยพระสุราสรสลงไปได้ ครั้นเมื่อเสวยพระสุราสรสก์ทรงพระอาเจียน ทรงพระคำวิเทินว่าจะไม่วรรค จึงรับสั่งว่าจะไม่เสวยพระโกรสต่อไป เพราจะเป็นเครื่องหน่วงเหนี่ยวให้พระชนน์

ยืนยันไปอีก ให้ความทุกข์เวทนานาน จึงคำรับสั่งเสียพระองค์เจ้าในการ และ นางช้างใน

ภายหลังเสด็จออกวัดมหาธาตุ ซึ่งพระมหาป้อนเพลิงใหม้มัยทำไม่แล้ว ขณะนั้นทรงพระประชวรพระยาห์มีทุกข์เวทนาอยู่ จึงรักพระแสงจากอโศก แห่งพระองค์เสีย พระไกรสิริไว้ ทูลเข้าไปให้พระองค์รับเสด็จกลับเข้า พระราชวัง หลังพระเนตรพระวิมาณมนเทียรด้วยความอาลัยแล้วเสด็จออก ห้องพระโรง ครัวสบกข้าราชการว่าจะเสด็จสวัสดิ์ ให้อุคตานี้ทำราชการ ตนจะพระเคราะห์คุณในพระเยซุสคริสต์โดยความชื่อพระ

สมเด็จพระเยซุสคริสต์ เสด็จขึ้นไปเยี่ยมพระประชวร ทูลฝ่ากพระไกรส แดะพระธิดา ขอให้ได้คงครองอยู่ในพระราชวังบ่าวรีสิ่งไป สมเด็จพระเยซุส ทรงรับคำเป็นมั่นคงแล้ว จึงรับสั่งเรียกกรมพระราชนัดห์ทั้งมาตั้ง ให้ทำนุบำรุง น้อมแพรหมาล

เมื่อกลับพระราชวังสวัสดิ์แล้ว สมเด็จพระเยซุสคริสต์ไปประทับ เนื้องพระเศียรพระกันแหงเคราโตก แล้วดำเนินปออบเข้านายที่เป็นธิดา กรมพระราชนัดห์ อันกำลังเคราโตกอยู่มากจนพระองค์เจ้าเกสรเป็นลมแน่นไป แล้วเชิญพระศพออกจากตัว ให้หมายของก่อนศีรษะหัวทั้งพระราชนัดห์

ครัวเนื้อพระบุพโพตก พระบุพโน้นมีสังฆะ ซึ่งผู้ดูแลหันเชือเห็นว่า เป็นเนื้อหันอหุท่องกูร ได้เชิญพระบุพโพไปพระราชทานเพลิงที่วัดชนะสงคราม

ในการด่วนนั้น ผู้ดูแลหันเชือเห็นว่า เป็นเมทัน เคาะพระโกศเชิญให้ทรง พังกระรูม ขณะนั้นพระโกศล้น กำลังเทศนาค้างอยู่มีผู้มาบอกว่า เชยร้ายของคน เป็นไทย เมื่อได้ทราบได้ความว่า เป็นไทยกบงูก์ในมีครปรานี แต่ดูด่วนนั้น ผู้ดูแลหันเชือเห็นว่า เป็นเชยร้ายของคนนั้น ว่ามีอิทธิฤทธิ์อันนุภาพเป็นที่ยำเกรง แก่ประเทศไทย มีเจ้าการวิยะเป็นต้นได้ทำการทบทวนมีรับชนา รำพันไปชน ลงปอยดึงว่า หรือพระราชนัดห์มาพาเขาไปเสียด้วย เพราเห็นว่า ศักดิ์กว่าอยู่

แต่นั้นไปพิพารณาคร่าวๆ แล้วก็รือความยกย่องพระเกียรติยศและ
พระเครื่องนาฎก พระบุรีชากรด้านทางของกรมพระราชวังหลวงไปทวนนา

เรื่องหนึ่งนั้น กรมพระราชวังเสด็จขึ้นไปทรงปฏิสัมสารณ์วัดที่กรุงเก่า มี
ผู้ห้องหนังซื้อท้าทายซู่ว่าจะทำอันตราย ความทราบถึงวังหลวง รับสั่งให้ไปทูลห้าม
กรมพระราชวังไม่พึงเสด็จขึ้นไป ก็ไม่มีเหตุอันใด เห็นจะเป็นสร้างวัดสุวรรณ
คาวาราม

ตอนนั้นไปกล่าวถึงความทุกข์ของตัวผู้แต่งหนังซื้อ ว่าเมื่อเกิดเคืองแคลง
กันขึ้นในระหว่างวังหลวงกับวังหน้า ในหนังซื้อบันทึกเป็นฝ่ายข้างวังหน้า
ว่าวังหลวงเกิดเบนราบปืนชินป้อมก่อน กรมพระราชวังจึงใช้นักองค์อี ให้
ไปสืบสวนความจากพวงเขนว ได้ความมากราบทูลว่าเป็นนี้ได้จากขึ้นเมื่อพิธี
ครุย การที่ทรงขัดเคืองก็เบาบางลงแล้ว วังหลวงกำลังกร้าวเข้าสำควน เจ้าอิน-
ทบุตร และขัดเคืองนักองค์อิอยู่ จึงให้ชาระพระบาทสมเด็จหนึ่ง ซึ่งเป็นชุนนาจะ
อยู่ในองค์พระอุไทรราช เคยนับถือนักองค์อี กลับบิกความปรึกปรานักองค์อี
ว่าบุญของกรมพระราชวังจึงต้องรับพระราชทานอย่าจ้ำหงัดหัวและนำไว้ ว่า
จะประหารชีวิตเสีย ภายหลังรับสั่งให้ไปสืบถามวันทາเจ้าข้อมราชาซึ่งเป็น
ไทยอยู่ในเวลานี้ วันทາว่าไหนๆ ตัวก็จะตายจะให้การตามสัมภ์จริง ดูเหมือน
จะเป็นควยด้อยคำวันทานี้และคำขอฐานรองท่านนักองค์อิจึงไม่ต้องประหาร
ชีวิต ภายหลังจึงทรงพระกรุณาให้พันไทยทั้งนายและนาง และพระราชทาน
เนื้อรักตัว

เมื่อทรงเห็นอยู่พระเกียรติยศไปแล้ว ก็เสี้ยวเข้าหานเมื่อจะนราเชยเล่าถึง
พงศานุภาพเมื่อแรกแต่พระเจ้าปรมุทลสุริวงศ์จนถึงต้องฤทธิ์สถาป

ตอนนั้นไปกล่าวถึงงานพระเมรุ ว่าตัวยังเชิญพระบรมศพออกจากพระ
เมรุมา จนถึงพระราชทานเพลิงโดยพระอังคาร เชิญอธิษฐาน ผู้คนทั่วทั้งสีก
เปลี่ยนเป็นเทวราชา เหราและบพตไม่มีงานหน้าพิบัตพลาประชันกับวังหลวง
เช่นแต่ก่อน

ครั้นเมื่อเสร็จงานแล้ว ทรงสังสัยว่าพระอยู่วังหน้าต่าง ให้เอานางรำในนาชาระได้ส่วน ที่เห็นเป็นคนตัวร้ายบุกเข้ามาอยู่ให้รับราชการอยู่ในวังหลวง ที่เป็นที่รักเกียจก์พระราชนาถไปปล่าเจ้านาย

เมื่อคนไปจากวังเดินมากเซ่นนั้น ความเบื่อขึ้นเป็นเท่าเทียมกับมากขึ้น

กล่าวอีกทุกช่วงเข้าออกด้วยการมีพระบรรยาย และเจ้านายหลักกันจัด ทุปเทียนซึ่งไปเพื่อนุชาราทพะที่นั่งพระหมเนศร์ราชากันเป็นที่ไว้พระอยู่

กล่าวถึงได้พระพุทธสิหิงค์ ซึ่งมีน้ำพระทัดด์ไม่บริบูรณ์มาแต่โบราณ ตามตำนานนั้น กรมพระราชนั้นมีบำรุงมาก จึงสามารถต่อหัวนั้นสำเร็จได้

กล่าวถึงเวลาที่เสด็จออกทรงน้ำชา ยกเทียนเหมือนพระเวสสันดร์ วังหลวงเหมือนพระเจ้ากรุงสัญชาติ กล่าวถึงเรื่องของชีวิตเจ้าเวียงจันทน์ ซึ่งต้องหาว่าเป็นกบฎ ความประกายอยู่ในจดหมายเรื่องทรงน้ำชา ซึ่งได้มีอยู่ในหนังสือนี้ ผู้แต่งพ้อคิดว่ากุศลตนนั้นไม่ช่วย

บันถือความเชื่อมโยงเชื่อมเกี่ยวด้วยมีคันย่างเกรง และบอกคำแนะนำของตัวว่า เมื่อยังเด็กจะยังคงพะร่องค์ นั่งค้างหากแต่สมเด็จพระเจ้าสุกเรอส่องพะร่องค์ นอกนั้นเจ้านายทั้งวังหลวงวังหน้าต่างเสมอ กันปั่นกัน เสียดายว่ากรมพระราชนั้นไม่มีพระไตรตรัตน์พะอัคราชาฯ ได้สิบวงค์ต่อไป มีแต่สูกพระชนนจึงได้ขอของศักดิ์ และแคนพันสองกันเอง ว่าไม่มีความสามัคคีพยาบาทป้องร้ายกันเหมือนไม่ใช่ร่วมบิดาเดียวกัน”

การวิจารณ์วรรณคดีของวรรณคดีโนร์ส

การวิจารณ์ในสมัยรัชกาลที่ 6 จะนิยมพิจารณาที่ปรากฏให้เห็นเป็นที่สังเกตอยู่ 2 ประการ คือ

1. คัดสิ่นเชิงเปรียบเทียบและยกย่องว่าวรรณคดีขึ้นใดเป็นเอกในประเพทเดียวกัน ดังนั้นต้องพิจารณาเป็นเอกในการแต่งแบบตีติด เสภาเรื่องขุนช้างชุมแพเป็นเอกในบริราชาเรื่องเสภา อิเหนาเป็นเอกในกระวนบทตะตรา และสามก๊กเป็นยอดเยี่ยมในบริราชาวรรณกรรมประเพททั้งหมดก็เป็นดัน

2. เกณฑ์คัดสิ่นใช้สำนวนไหวทางการพัฒนาและลักษณะของเนื้อร่องประกอบกัน

หัวข้อของการวิเคราะห์และ

“เรื่องพระขอ ซึ่งเป็นแต่นิทาน ผู้แต่งมีชื่อทางที่จะกล่าวให้จบไปก็ว่างานนี้ยัง กว่ากันเพราจะฉันนั้นจึงนับถือกันว่า พระขอเป็นเรื่องวิเศษกว่าเรื่องอื่น ยกย่องเป็นตำนาน แต่โบราณกาจ แม้นั้นจะสืบต่อมาต่อไป ไม่ใช่เรื่องภาษาไทย เมื่อสมัย พระนารายณ์ได้ตัดโภคปันในเรื่องพระขอมาใช้เป็นแบบในการพิจารณา ครั้นถึงสมัยรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระปรมินทรมูรติฯ ทรงนิพนธ์อธิคติและพำนัช คุณทั้งหลายนับถือกันว่าแต่งด้วยเชิงอักษรเรื่องหนึ่ง ถึงกระนั้นก็ไม่ทำให้ความนั้นต้องเสื่อมลงกว่าเดิมก่อน อาศัย เนื้อหานั้นเป็นตัวอย่างถ้าจะต้องตัดสินเรื่องใดก็ให้เป็นเอกสารในสามติ๊กนั้นใช้ร ข้าพเจ้าเห็น สมควรจะเป็นเรื่องพระขอ (คำตัดสินของธรรมคดีในชุด พ.ศ. 2457) ”

ในระยะเวลาต่อมาได้กันเป็นขุบันประมาณ 2-3 รอบสืบมา (ทศวรรษ) หลังนี้ มี การศึกษาวรรณคดีอย่างกว้างขวางที่ก็ซึ่งตามต่อๆ กันมา ในการศึกษาวรรณคดีก็จะเขียน ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการเรียนเป็นวิชาการวิชาหนึ่ง และมีการศึกษาเรื่อง วรรณคดี โดยเฉพาะประเทกวนนิยายร่วมสมัยที่เขียนขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกับการวิจารณ์ นั้นเอง (สอนโดย น.ส. วรรณไภยวัฒน์ วรรณคดี)* แทนที่จะเป็นการวิจารณ์แต่เฉพาะ หนังสือเก่าที่ยกย่องกันตลอดมาว่าเป็น “วรรณคดี” ดังปรากฏว่าเมื่อ พ.ศ. 2481 ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีบัญชีรายรับน้ำยาของนักศึกษาที่ก้าวสู่ในคณะอักษรศาสตร์ มี บทวิจารณ์ที่น่าสนใจและเรียกได้ว่ามีเนื้อหา นักศึกษาที่ทำการวิจารณ์หน้ายัง เช่น บทวิจารณ์เรื่องผู้ตี วนนิยายของศอกโน้ต โดย นิลวรรณ บินทอง บทวิจารณ์เรื่องหนวน ประจำก้อน ของ อันต์ เทเวศก์ โภช นาด ชีควารี เป็นต้น (บทวิจารณ์เหล่านี้หาอ่าน ได้จากหนังสืออนมหาวิทยาลัยอันเป็นหนังสือของสมอสรุพลาสกราฟ์น้ำวิทยาลัยประจำปี พ.ศ. 2481) เป็นที่น่าสนใจคือที่การศึกษาเรื่อง วรรณคดีใน ให้การทำต่อมาอย่าง สม่ำเสมอ เหมือนในครั้นนั้น ในสถานศึกษานั้น แต่ก็ยังมีการสอนวิชาวรรณคดีวิชาหนึ่ง叫做 แต่มีลักษณะวิชาแตกต่างไปจากเดิมบ้าง กล่าวคือ วิชาวรรณคดีวิจารณ์ในระยะเวลาตั้ง พ.ศ. 2481 มีลักษณะเป็นการสอนส่วนพิจารณาหาข้อเท็จจริงโดยเฉพาะในด้านประวัติและ ลักษณะของหนังสือ (สอนโดยอาจารย์ ชนิต อยู่โพธิ์) เช่น สอนส่วนหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ

* พระเจ้ารัตนโกสินทร์ กองหมั่นราธีปัพังค์ประพันธ์

เวลาแต่งเรื่องนางนพมาศ ซึ่งเห็นว่า สำนวนและเนื้อความในหมู่กว่าสามัญถือที่มานาน อาจเป็นช่องแต่งขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์นี้เอง วิธีการศึกษาวรรณคดีวิจารณ์จึงเป็นการเน้นการวิเคราะห์วรรณคดีมากกว่าที่จะเป็นแบบวิพากษ์วิจารณ์เชิงวินิจฉัยคุณค่า

ในขณะนี้จุบันได้มีการศึกษาวรรณคดีวิจารณ์ในสถาบันการศึกษาขั้นอุดมศึกษาทั่วไป และอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า มีแนวโน้มในการใช้เกณฑ์หรือมาตรฐานที่ต้องหดตุยภูมิวิเคราะห์คิดคำนวณ ซึ่งอาจเป็นที่ต้องหดตุยภูมิจากอดีตขึ้น

นอกจากสถาบันการศึกษาแล้วข้างต้นแล้ว ความตื่นตัวและความสนใจในการวิจารณ์วรรณคดีได้ทวีขึ้นต่อคอมมาร์นนี้ ในด้านศ้อมวยชน ผู้อ่านและนักศึกษาที่ไว้ในโดยสาร วารสารและหนังสือพิมพ์ข่าวรายวันก็มีบทวิจารณ์หนังสือ เป็นท่านของปฏิทินหนังสือบ้าง เป็นการวิจารณ์บ้าง วารสารบางฉบับ เช่น สังคมศาสตร์ปริพิทศ์ ได้นำเสนอ กรณีวัฒนธรรมทั้งของไทยและของต่างประเทศมาวิจารณ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง เนยก็ได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมการอ่าน สร้างเสริมความรู้และวิจารณญาณในการอ่าน (โดยเฉพาะด้านวรรณคดีกลุ่มนี้มีการศึกษามากกว่าสามัญถือที่ไว้ซึ่งเป็นประชชาชนทั่วไปทั่วโลก) นักศึกษา นักหนังสือพิมพ์และนักอ่านที่ไว้ไปได้ให้ความสนใจที่จะเป็นผู้วิจารณ์ เป็นผู้อ่านการวิจารณ์ และคุ้มสังความคิดเห็นเกี่ยวกับการวิจารณ์มากขึ้นควบคู่กันไปกับการเรียนแนวใหม่ฯ ที่มีลักษณะเป็นการแต่งแบบสากลนิยมขึ้น

สรุปการวิจารณ์วรรณคดีในระยะเวลาก่อนนี้

1. มีการวิจารณ์วรรณคดีประเภทต่างๆ เป็นส่วนรวมเช่น วิจารณ์วรรณคดีประเทกวนิยายโดยไม่แยกเจาะจงว่าเป็นเรื่องใด วิจารณ์หนังสือพิมพ์ข่าวรายวัน พิจารณาแนวโน้มและถกยอกต่างๆ หรือวิจารณ์ (เชิงวิเคราะห์) วรรณคดีในสมัยไกทองขึ้น

2. วิจารณ์วรรณคดีแยกเป็นเรื่องๆ โดยเฉพาะ เช่น วิจารณ์เรื่อง “เข้าร่อง” ของสุวรรณ ลุคนา โดย มกน. รัตนิน (วารสารธรรมศาสตร์)

3. มีบทวิเคราะห์เฉพาะตอนในวรรณคดีต่างๆ เช่น วิเคราะห์ “บทรักในวรรณกรรมนี้”

4. วิจารณ์นักเขียน ทางอ้อมวุ่นวายและคิดประлагаท์ต่างๆ เช่น “นักเขียนบ้านเรา” (สุชาติ สวัสดิ์ศรี 2513 คนเขียนหนังสือ หน้า 110) “ควรจะไม้มีเมืองเดิน” (สุจิตต์ วงศ์เทศ คนเขียนหนังสือ หน้า 146)

5. ให้ข้อสังเกตและวิจารณ์การวิจารณ์ที่ว่าๆ ไป ตลอดจนการพยายามวางแผนแก้ไขอย่างไรในการวิจารณ์ เช่น “คนเขียนหนังสือ” เผดิยร จันทิมาธร ระบุรวม มีเรื่อง “ศิลปะกับการวิจารณ์” ทวีป วรดิษฐ์ 2513 หน้า 124 และ “ทำในเชิงต้องมีقصدั้นหนังสือ” ของ จิตติน ธรรมชาติ (คนเขียนหนังสือ 2513 หน้า 42)

6. แม้จะมีผู้วางแผนแนวทางกว้างๆ ใน การวิจารณ์อย่างมีหลักเกณฑ์ขึ้นก็จริง แต่ก็ยังไม่ปรากฏชัดเจนว่ามีนักวิจารณ์ที่มีเอกลักษณ์ประจำเป็นกลุ่มพอที่เรียกได้ว่าอยู่ในกลุ่มใด ใช้แนวทางใดเป็นเกณฑ์พิจารณาเหมือนอย่างในต่างประเทศ การวิจารณ์จึงขึ้นอยู่กับ ภูมิปัญญาและความสามารถส่วนบุคคลเป็นสำคัญ แต่ก็อาจกล่าวได้ว่า นักวิจารณ์ส่วนใหญ่ใช้ เนื้อหาในการวิจารณ์มากกว่าการใช้ความรู้สึกส่วนตัว และถ้าเมื่อตนนักวิจารณ์จะเผยแพร่ผล แห่งหลักฐานในการวิจารณ์ ขอวิจารณ์นั้นก็ไม่เป็นที่ยอมรับนับถือของผู้อ่านที่มีวิจารณ์ญาณ ความนิยมในการวิจารณ์ที่ถูกหลักเกณฑ์ มีเนื้อหาและมีหลักฐานจึงเป็นเครื่องบังคับนักวิจารณ์อยู่ในตัว

อย่างไรก็ตาม ถ้าจะมองในด้านตี ก็อาจกล่าวได้ว่าทางการวิจารณ์วรรณคดีกำลังขยายตัวกว้างขวางออก และกำลังท่องเที่ยวได้พื้นที่อยู่อย่างสม่ำเสมอในการติดตามการแต่งหนังสือและวิพากษากิจกรรมศิลปะสารานานี

* กติกาเรื่องนี้ใน พ.ศ. 2520